

Symbolická antropologie

Symbolická antropologie

- 60. a 70. léta 20. století
- kultura jako relativně autonomní systém sdílených symbolů a významů
- T. Parsons – kultura jako systém sdílených norem a hodnot, jejichž význam je závazný pro členy dané společnosti a určuje přípustné formy chování a myšlení
- sociální jednání:
 - kulturní systém
 - sociální systém
 - systém osobnosti

- kultura jako sociální konstrukce (sémiotický systém), který vzniká během sociální interakce

- M. Douglas, V. W. Turner, C. Geertz, M. Sahlins

Symbolická antropologie

- lidé jednají na základě významů, které přiřkládají věcem a jevům, které je obklopují
- sdílené kulturní významy a symboly nejsou vlastností věcí a jevů, ale produktem sociální interakce
- významy a symboly nejsou stabilní, ale mohou být neustále pozměňovány a reinterpretovány na základě nových interakcí
- klíčem k pochopení jednání lidí jsou sdílené významy a kulturní kontext, ve kterém se sociální interakce odehrává
- výzkum kultury je možné koncipovat jako interpretaci kulturních textů – znakových systémů, které členům určité společnosti slouží k výkladu a organizaci světa

Mary Douglas (1921-2007)

- syntéza strukturální a symbolické antropologie
- kmen Lele (D. R. Kongo): výzkum 1949-1950
- strukturální analýza nečistoty jako „něčeho nemístného“
- nečistota je univerzálním morálním symbolem označujícím hranice mezi sociálními kategoriemi
- úzkost z poskvrnění a ztráty tělesné kontroly je nejsilnější ve společnostech s přísnými sociálními kategoriemi
- symbol získává svůj význam prostřednictvím vztahu, který zaujímá k jiným symbolům v nějaké struktuře

- přirozené symboly
- srovnávání kultur pomocí metody souřadnice/skupina
 - souřadnice – měřítko odloučení nebo omezení, které je způsobeno individuální izolací
 - skupina – měřítko skupinové soudržnosti
 - výsledkem analýzy je stanovení čtyř alternativ – boxů (A, B, C, D)

Mary Douglas (1921-2007)

➤ metoda souřadnice/skupina

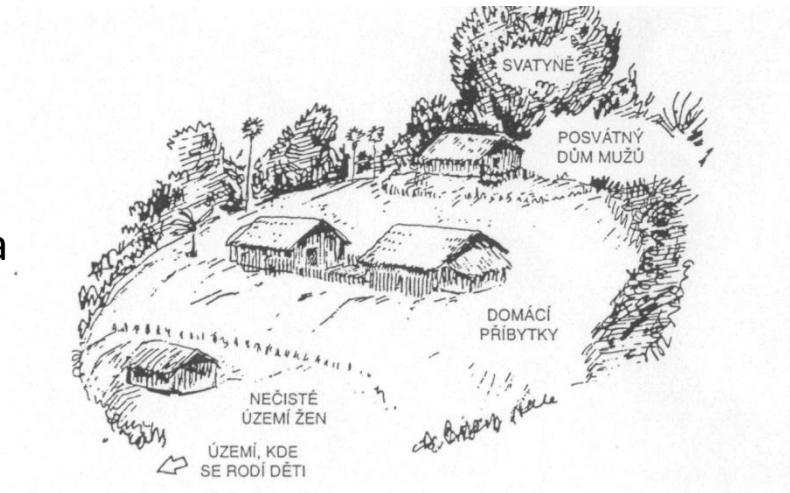
<p style="text-align: center;">B „Fatalist“ Vysoké souřadnice Nízká skupina (Izolace a převaha individuálních interakcí založená na možnosti volby)</p>	<p style="text-align: center;">C „Hierarchist“ Vysoké souřadnice Vysoká skupina (Striktní začlenění do sociální skupiny s autoritativní hierarchií)</p>
<p style="text-align: center;">A „Individualist“ Nízké souřadnice Nízká skupina (Aktivní individualismus často spjatý se soutěživostí či konkurencí)</p>	<p style="text-align: center;">D „Egalitarian“ Nízké souřadnice Vysoká skupina (Striktní začlenění do sociální skupiny bez autoritativní hierarchie)</p>

➤ kritika moderní společnosti

➤ představy o příčinách nebezpečí a ohrožení nejsou založeny na objektivních reálných důvodech nebo empirické prognóze, ale představují kulturní konstrukce, jež staví do popředí některá rizika a nebezpečí ve společnosti na úkor jiných

Mary Douglas (1921-2007)

- interpretace nečistého
 - „špína“ jako hrozba pro řád
 - kategorie nečistoty jako kulturní konstrukce, která slouží v různých společnostech k eliminaci toho, co je považováno za „nemístné“, asociuje nepořádek a narušuje sociální řád
 - kmen Kwaio (Šalamounovy ostrovy) – nečisté a posvátné, sídelní uspořádání
 - zákaz konzumace vepřového masa
 - symbolické sociální poselství posilující integritu a stabilitu společenství
- *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo* (1966), *Natural Symbols* (1970), *Risk and Culture: An Essay on the Selection of Technological and Environmental Dangers* (s A. Wildavsky, 1982)

Victor Witter Turner (1920-1983)

- symbolická antropologie
- kmen Ndembu (Zambie): výzkum 1950-1954
- rozpracování teorie konfliktů
- interpretace symboliky rituálů

- analýza strukturálních konfliktů
- analýza standardních konfliktních sociálních situací
- porušení norem – krize – urovnání – reintegrace
- způsob urovnání konfliktů

- rituál jako sociální postup, jehož prostřednictvím jsou do života dané společnosti opakovaně symbolicky uváděny kulturní ideje
- přechodové rituály (odloučení, pomezí a přijetí)
- studium liminální fáze rituálu

- struktura (společnost jako diferencovaný a často hierarchický systém)
- komunita (nestrukturovaná a relativně nediferencovaná jednota vzájemně si rovných jednotlivců)

Victor Witter Turner (1920-1983)

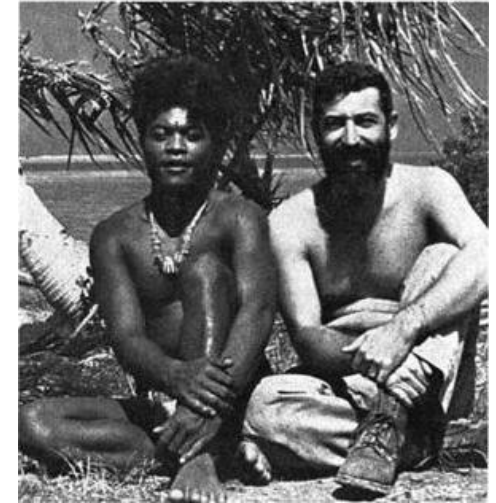
- studium symbolické interakce
- analýza rituálů, kdy nejmenší jednotkou rituálního chování je symbol
- SYMBOL – základní jednotka specifické struktury v rituálním kontextu; symboly vystupují v podobě předmětů, činností, vztahů, událostí, gest a prostorových útvarů

- interpretativní a hermeneutický přístup při studiu kultury
- pochopení významu specifických situací a smyslu symbolických interakcí v konkrétním sociokulturním kontextu
- kultura jako symbolický systém

- *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure* (1969), *Process, Performance and Pilgrimage: A Study in Comparative Symbolology* (1979)

David M. Schneider (1918-1995)

- symbolická antropologie, studium příbuzenství
- ostrov Jap (Mikronésie, 1947-1948), kmen Meskalerů (Apači, 1955-1960)
- sociální systém, kulturní systém a psychologický systém
- příbuzenství jako kulturní konstrukce, která je produktem vědecké tradice evropské a americké vědy a nemá univerzální platnost
- kultura představuje symboly a významy, které tvoří autonomní systém
- třída kulturních jevů zahrnuje kulturní kategorie nebo jednotky a pravidla o vztazích a způsobech chování a uměle vytvořené představy – kulturní konstrukce o světě přírody a společnosti
- kulturní pravidla, jednotky a konstrukce jsou nositeli významů, které lidé určité společnosti přikládají světu, a tak vyjadřují jeho podstatu a smysl
- studium kultury v jejích vlastních pojmech jako koherentní systém symbolů a významů, nezávislé na vnějších sociálních, psychologických nebo biologických projevech chování lidí
- emické hledisko studia kultury

David M. Schneider (1918-1995)

- systém norem a systém symbolů a významů
- symbol a znak, norma
- výsledkem kulturní analýzy by mělo být odhalení vztahů mezi symboly a významy (kulturní systém) a premisami a principy (normativní systém)

- rozpracování teorie sociálního jednání
- analýza amerického příbuzenství

- *American Kinship: A Cultural Account* (1968)

Clifford Geertz (1926-2006)

- antropologie jako interpretace kulturních textů
- výzkumy na Jávě (1952-1954) a Bali (1957-1958)
- kultura jako uspořádaný systém sdílených hodnot, významů a symbolů
- cílem kulturní antropologie je interpretace esencí sociálního života lidí, které legitimují mocenské struktury a usměrňují lidské motivy nabízením smysluplných cílů v kulturně strukturovaném světě
- studium javánského náboženství a zemědělství
 - studium náboženství prostřednictvím ideálních typů
 - dva typy zemědělství
- statická involuce – neplodné zdokonalování, které nevede ke skutečnému pokroku
- balijská kultura – obyvatelé jako odevzdání, esteticky působící herci, kteří jsou zapojení v nekonečné kulturní hře
- rituální divadelní představení s ústřední postavou vladaře

Clifford Geertz (1926-2006)

- antropologie jako osobitý literární žánr
- interpretace kultur jako unikátních znakových systémů
- každá kultura je jedinečná, a tedy s ničím nesrovnatelná entita

- snaha o sblížení antropologických metod s postupy užívanými ve filozofii, uměnovědách a literární kritice

- zakladatel interpretativní antropologie jako vědy o významu a porozumění lokálním formám poznání a kultury
- antropologie na hranici mezi uměním a vědou

- kultura jako soubor řídicích mechanismů, plánů, pravidel a instrukcí, které vystupují jako veřejně sdílené determinanty činnosti lidí, zapojených do symbolického jednání
- výzkum zaměřen na studium toho, jak jsou významy a symboly sdíleny v procesu sociální interakce

Clifford Geertz (1926-2006)

- kultura představuje na jedinci nezávislou, relativně autonomní vrstvu reality – sémiotický systém
- základ tvoří veřejné symboly, které se konstituovaly v procesu sociální interakce
- kultura je veřejná – veřejné jsou významy, které lidé přiřkládají svému jednání
- kultura musí být popsána z hlediska významů, jejichž prostřednictvím lidé vnímají, prožívají a interpretují realitu
- úkolem antropologa je interpretovat podstatu světa kulturních významů a symbolů, jejichž prostřednictvím si lidé sdělují své poznatky o světě a utvářejí životní strategie

- sémiotický a hermeneutický přístup ke kultuře
- odhalování sdílených kódů symbolů a významů
- SYMBOL – jakýkoliv objekt, čin, událost, vlastnost nebo vztah sloužící k přenosu myšlenek nebo významů
- symboly jako modely něčeho (výklad a interpretace reality)
- symboly jako modely pro něco (návod a informace k organizaci reality)
- interpretace kultury jako souboru textů zahrnujících vedle abstraktních ideových systémů především sociální aktivity lidí, kteří jsou zapojeni do symbolických akcí

Clifford Geertz (1926-2006)

- výklad kultury se musí opírat o dokonalou znalost sociokulturního prostředí a situace, pochopení pravidel sociální interakce a analýzu jazykového kontextu
- antropologický výzkum nesmí být omezen pouze na vnější, objektivní popis kultury tak, jak se projevuje v empiricky pozorovatelném chování
- důraz kladen na hloubku porozumění sociokulturních jevů a procesů
- porozumění lze dosáhnout empirickým výzkumem jeho veřejného projevu v procesu sociální interakce – studiem všemi sdílené skutečnosti
- zhuštěný popis, jehož cílem je dospět k velkým závěrům z drobných, ale velmi jemně propletených údajů s přesně doloženými komplexními specifikacemi
- klíčem k pochopení studovaných jevů je kulturní kontext, v rámci něhož nabývají konkrétní fenomény a události svůj význam
- práce antropologa tak spočívá v analýze významových struktur – sdílených symbolických kódů a zjišťování toho, jaký význam má určité sociální jednání pro lidi, kteří jej vykonávají
- antropologova interpretace kultury musí být konstruována z pozice „aktéra“, tzn. z perspektivy významů, které svému jednání připisují studovaní domorodci

Clifford Geertz (1926-2006)

- interpretativní antropologie jako předchůdce postmoderního antropologického výzkumu
- interpretativní symbolická antropologie

- *The Religion of Java* (1960), *Negara: The Theatre State in Nineteenth-Century Bali* (1980), *The Interpretation of Cultures* (1973), *Works and Lives: The Anthropologist as Author* (1988)

Symbolická a kognitivní antropologie

- kognitivní antropologie ve výzkumech koncentruje zájem na sdílené kognitivní obsahy lidského vědomí, zatímco symbolická antropologie akcentuje nejen mentální struktury, ale také interakční situaci, v rámci které se konstituuje svět významů, a kulturní kontext, ve kterém komunikace probíhá
- kognitivní antropologie vidí cíl svých výzkumů v postižení organizace lidského myšlení a rekonstrukci „kulturní gramatiky“ dané společnosti, zatímco symbolická antropologie usiluje o výklad významů a struktury textů – hermeneutickou interpretaci dané kultury
- kognitivní antropologie ve výzkumech preferuje analýzu vazeb mezi lexémy a jejich významy a sémantickými vztahy mezi oblastmi („doménami“) určité kultury, zatímco pro symbolickou antropologii je typický zájem o výzkum metaforických souvislostí mezi doménami uvnitř textu, žánru, rituálu nebo kulturního systému

Symbolická a kognitivní antropologie

- metodologicky se kognitivní antropologie opírá spíše o scientistický model vědy (matematické, statistické, kybernetické a lingvistické formalismy), zatímco symbolická antropologie preferuje stále více protipozitivistické, humanistické a interpretativní pojetí antropologie jako umění a literárního žánru a při analýze určité kultury využívá literární a uměnovědné přístupy zdůrazňující zhuštění, polysémii, interpretační virtuozitu a tvůrčí představivost
- symbolická antropologie přispěla k postmodernistickým snahám, které odmítají redukovat lidské chování na skrytá pravidla a implicitní očekávání a vnášejí do antropologie bohatě protkané popisy blízké umělecké výstavbě literárního díla

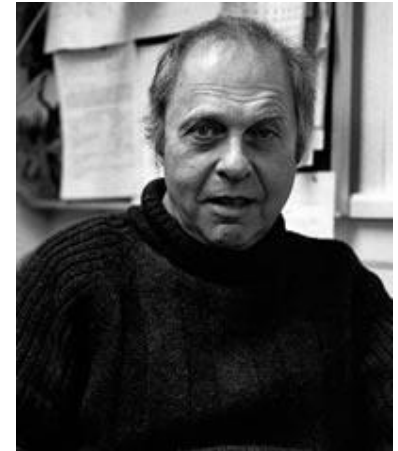
Historická antropologie/antropologie dějin

- 80. léta 20. století
- vliv symbolické antropologie na interpretaci dějin cizích kultur
- etnohistorie
- výzkum kognitivních a symbolických systémů, jejichž prostřednictvím příslušníci určité společnosti popisují a interpretují dějiny své kultury
- v různých kulturách existují odlišné varianty výkladu historie včetně interpretace období kolonialismu

- úkolem historické antropologie není pouze analýza toho, jak byly dějinné události determinovány symbolickou kulturou, ale také to, jak byla v tomto procesu kultura reorganizována a jak reprodukce struktury vedla k její transformaci
- snahou antropologů je rekonstrukce dějin studovaných kultur z perspektivy domorodců v jejich taxonomiích a významech, které historickým událostem přiřkládají

Marshall David Sahlins (*1930)

- využití symbolické antropologie při interpretaci dějin
- výzkum na Fidži (1954-1955), Sýrie (1967-1969)
- symbolická dimenze kultury
- kultura jako symbolický řád a determinující síla, která se projevuje ve všech typech společností
- metafora příbuzenství – státní náboženství – ekonomický výroba
- moderní totemy – symboly, které podávají zprávu o tom, že člověk je definován tím, co jí, pije, obléká si nebo řídí
- kultura lidem zprostředkovává vnímání a interpretaci přírody a formuje tak jejich způsob života
- kulturní logika představuje objektivování významů, které jsou podstatné pro danou kulturu a nejsou pouhou produkcí utilitárních předmětů spotřeby
- kritika západního myšlení
- *Culture and Practical Reason* (1976), *Historical Metaphors and Mythical Realities* (1981)

Symbolická antropologie

- 60. a 70. léta 20. století
- kultura jako relativně autonomní systém sdílených symbolů a významů
- kultura jako sociální konstrukce (sémiotický systém), který vzniká během sociální interakce

M. Douglas

Strukturální analýza symbolických forem

V. W. Turner

Interpretace symbolů a rituálů u Ndembu

D. Schneider

Studium příbuznosti jako kulturní konstrukce

C. Geertz

Kultura jako systém symbolů a významů

M. D. Sahlins

Emická deskripce dějin cizích kultur, mýty jako kulturní scénář, mytopraxa